

Lønnsforskjellene øker - hvem har og hvem tar ansvar?

Senter for lønnsdannelse 10. november 2016

To rapporter rundt problemstillingen

Senter for lønnsdannelse
Center for Wage Formation

Rapport nr. 8-2016

Sammendrag
De lavest lønnete i privat sektor har hatt betydelig svakere lønnsvekst enn resten av privat sektor.

I denne rapporten ser vi nærmere på hvem de er, hvor de arbeider og hva som øker eller reduserer sannsynligheten for å være blant de lavest lønnete i det norske arbeidsmarkedet.

Bård Jordfald og Ragnar Nymoen

Hva skjer nederst i lønnsfordelingen i privat sektor?

Senter for lønnsdannelse
Center for Wage Formation

Rapport nr. 5-2016

Sammendrag
450 000 flere sysselsatte siden 2003 har vært mulig på grunn av økt etterspørsel i norsk økonomi. Innvandrersysselsettingen har i tillegg erstattet norskfødte.

I typiske innvandrernæringer forklarer et lavere lønnsnivå om lag 60 prosent av utskiftningen. Av de som var sysselsatt i næringer som hotell og restaurant og renhold i 2008, var henholdsvis 79 og 73 prosent uten jobb i 2012, mot 88 prosent samlet sett for alle næringer. Av de som fortsatt var sysselsatt, jobbet inntil 50 prosent i andre næringer.

En rekrutteringskanal for innvandrere har vært gjennom bemanningsbransjen. Lave lønninger der har hatt en kraftig negativ, men likevel bare kort-siktig effekt på den direkte sysselsettingen i næringene. Det er imidlertid fare for at midlertidig ansatte og innleide blir værende i midlertidighet.

Sonja L. Berg, Roger Bjørnstad, Emil Cappelen Bjørn, Fernanda Wiggen Eggen, Bård Jordfald og Marthe Norberg-Schulz

Innvandrersysselsetting og konsekvenser for norske arbeidere

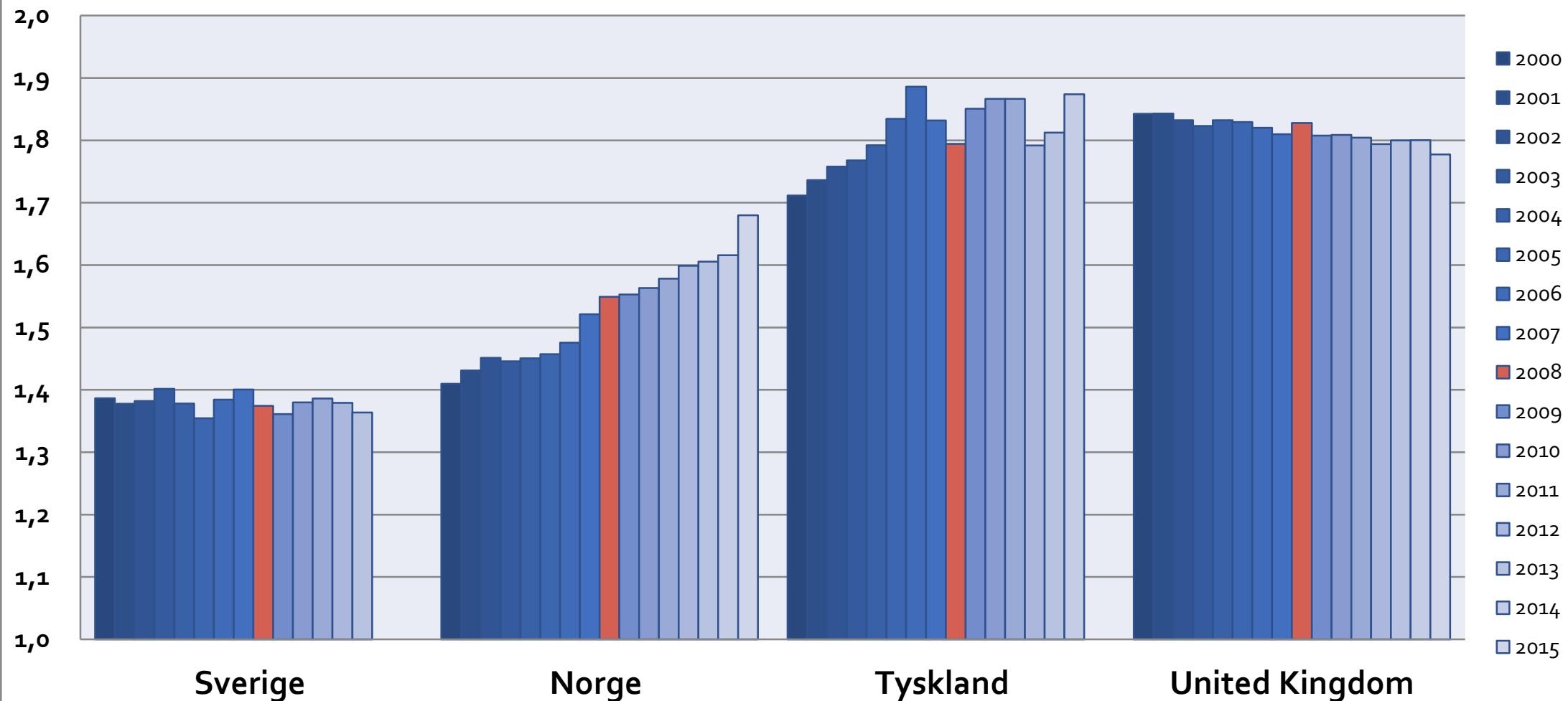
Hva skjer nederst i lønnsfordelingen i privat sektor?

Bård Jordfald og Ragnar Nymoen

Et raskt blikk utenfor landets grenser først...

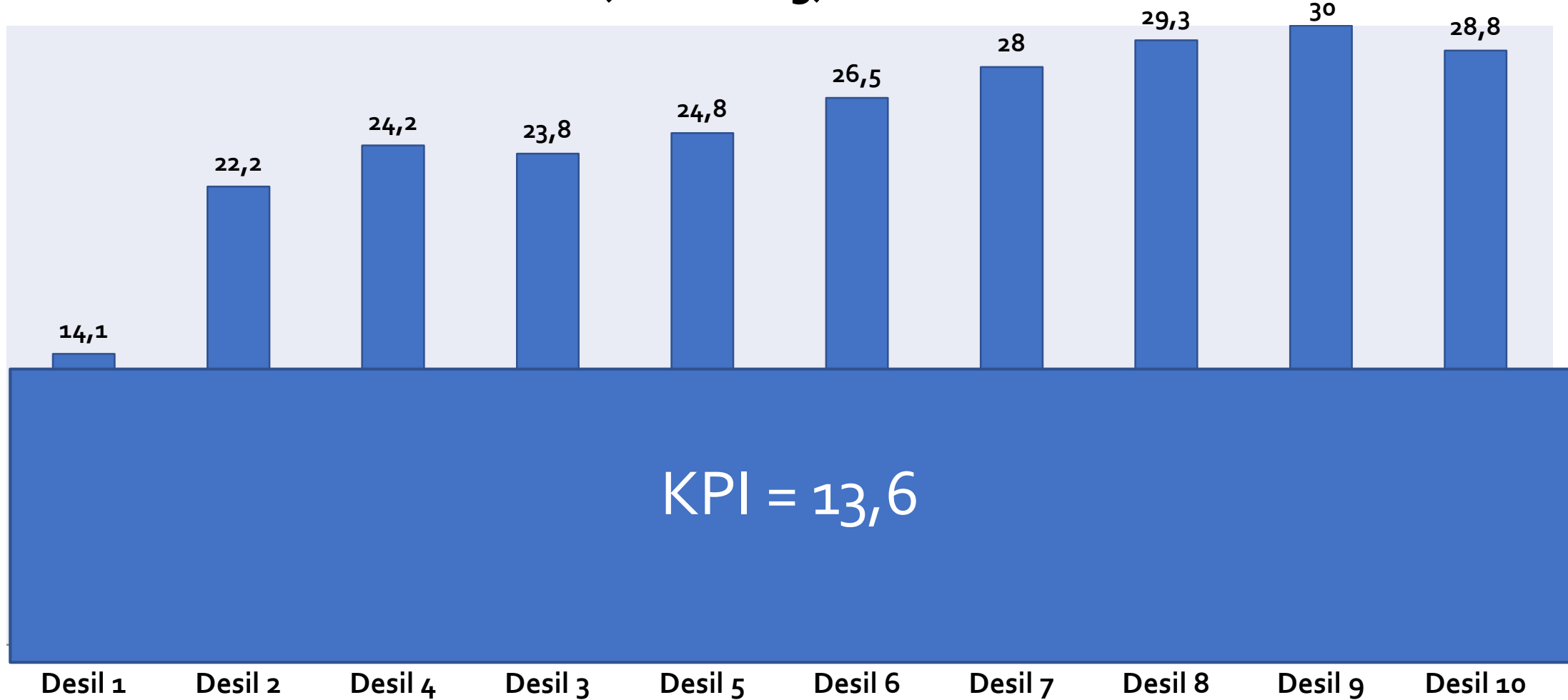
Median/Desil₁ 2000-2015 (OECD)

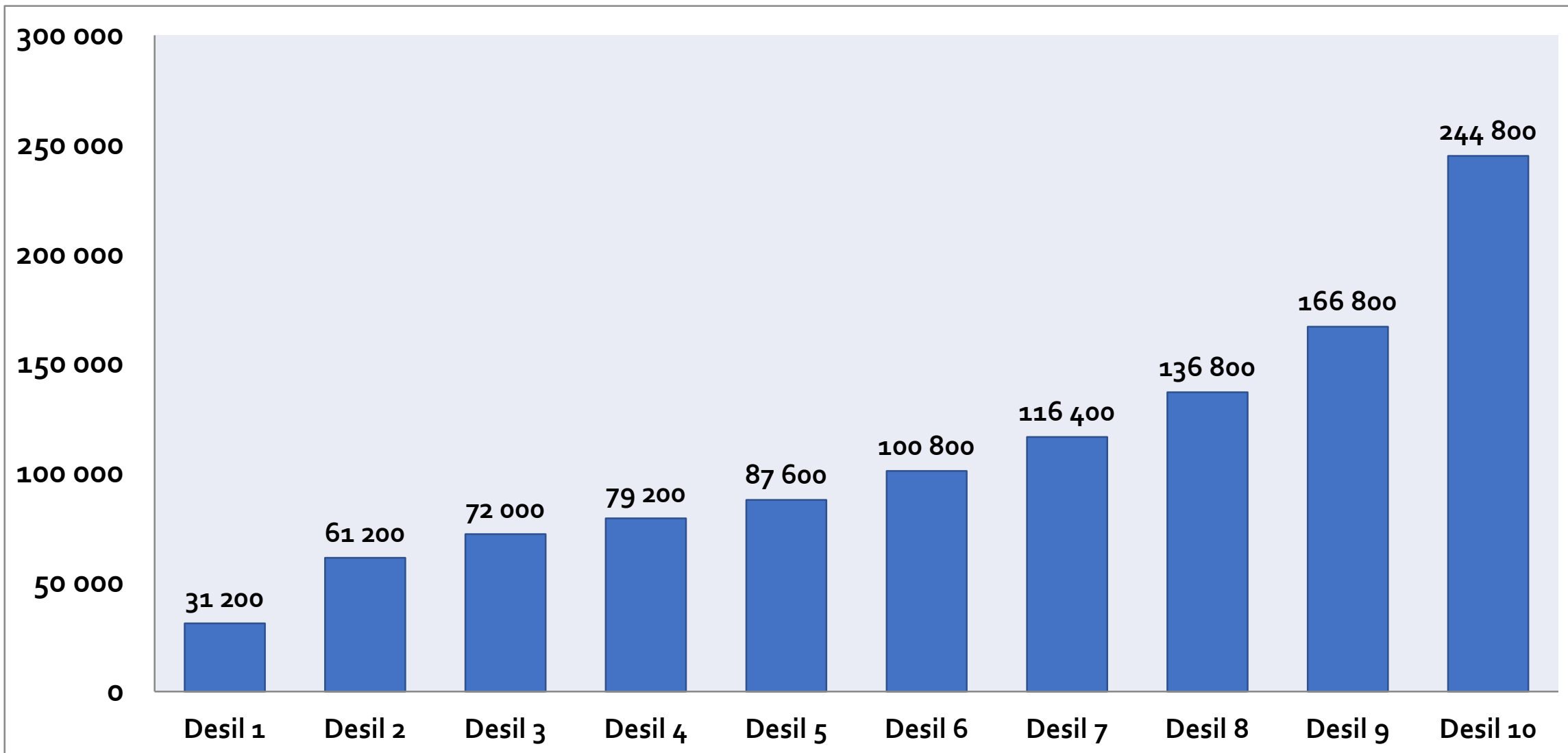
(Kilde: stats.oecd.org)

Hva viser tallene til Teknisk beregningsutvalg?

Årslønnsvekst – Privat sektor (2008-2015). Prosent.

Samlet årslønnsvekst. Privat sektor (2008-2015).TBU.

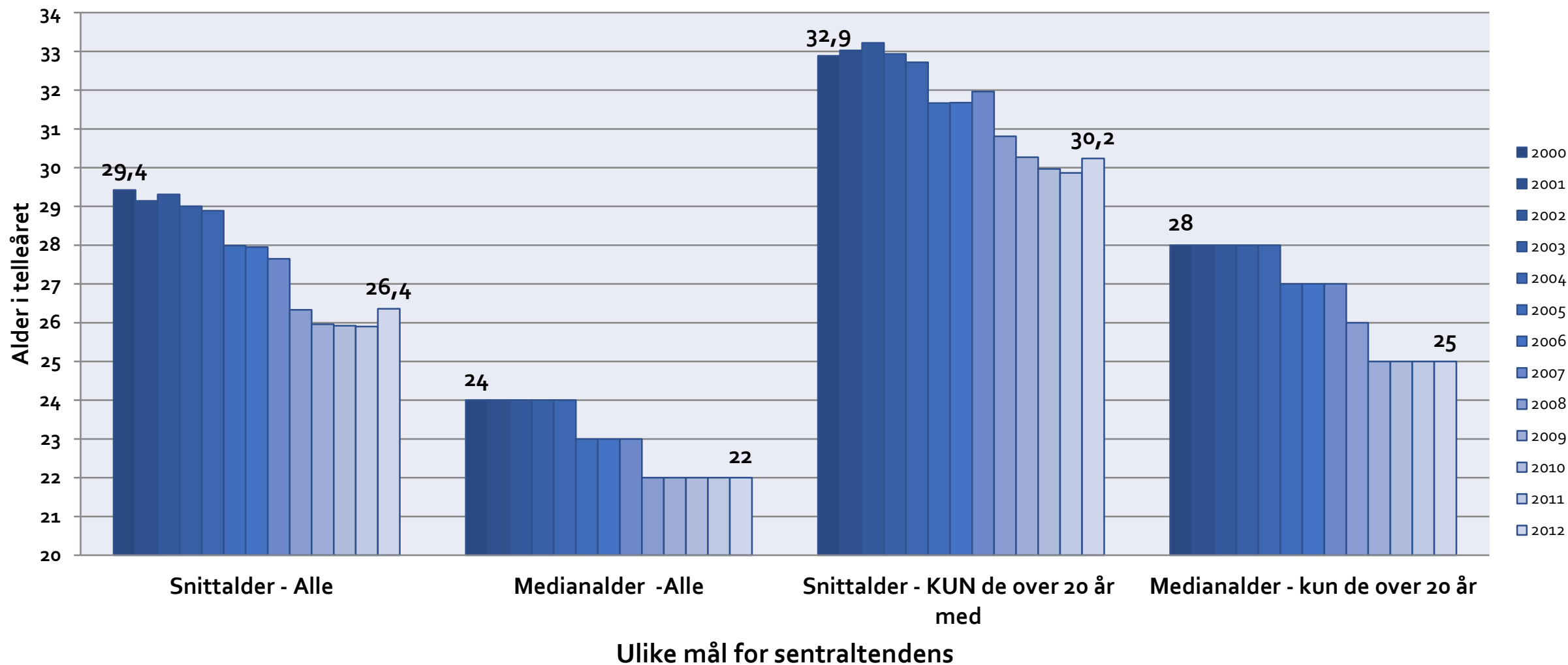
Hvem er de lavest lønnte, hvor jobber de – og hva har endret seg ?

- Desil₁/P₁₀ versus tariffmessige definisjoner av lav lønn
- Lønnsstatistikken 2000-2012 (koblet på landbakgrunn, AFP dekning)

Våre avgrensninger

- Utelatt 15-19 åringene, dvs. at man må være 20 eller eldre for å være med
- Deltidsproblematikken – timelønn og avtalte arbeidstid
- Tar med deltid, men ikke de aller yngste

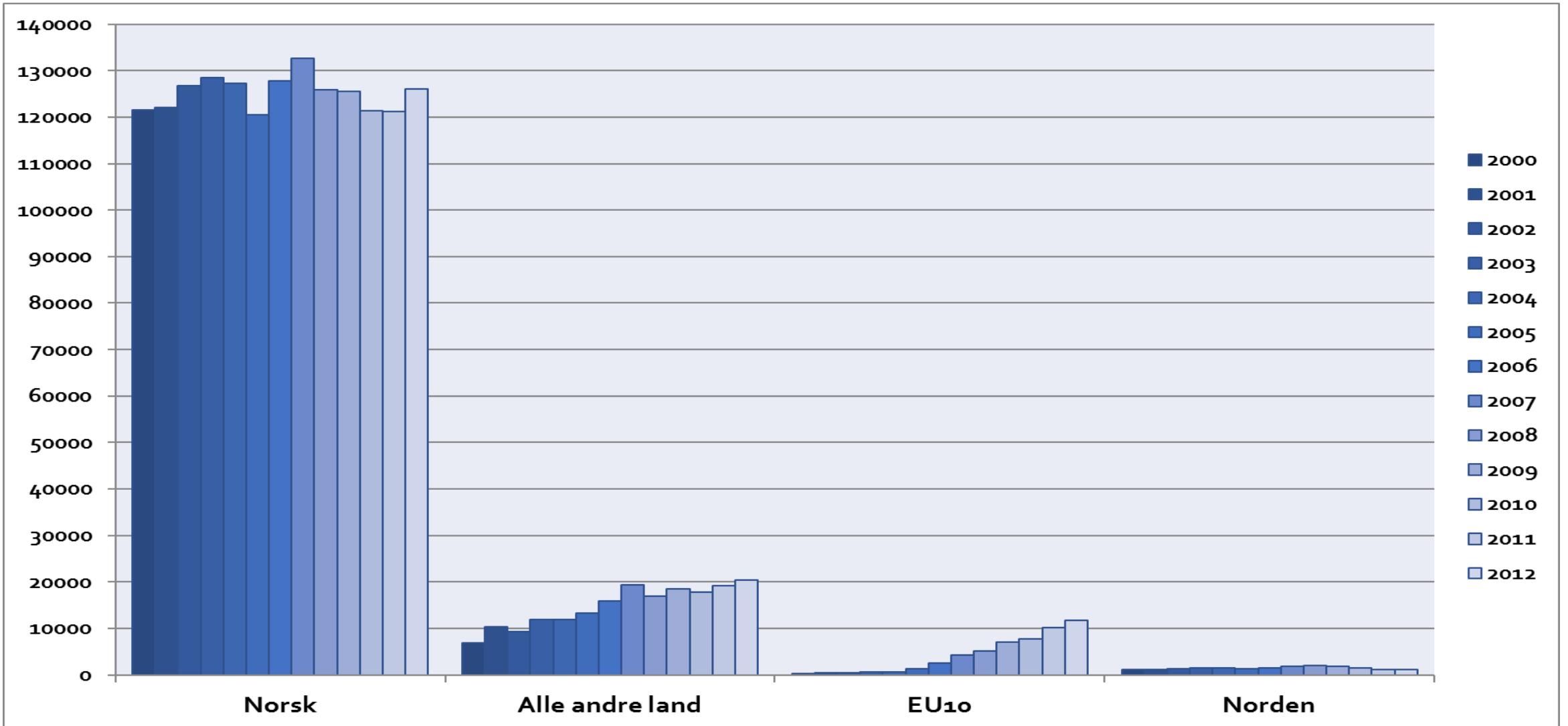
Alder for de lavest lønnte i privat sektor (P10). (2000-2012)

(kilde: SSB lønnsstatistikk, egne beregninger)

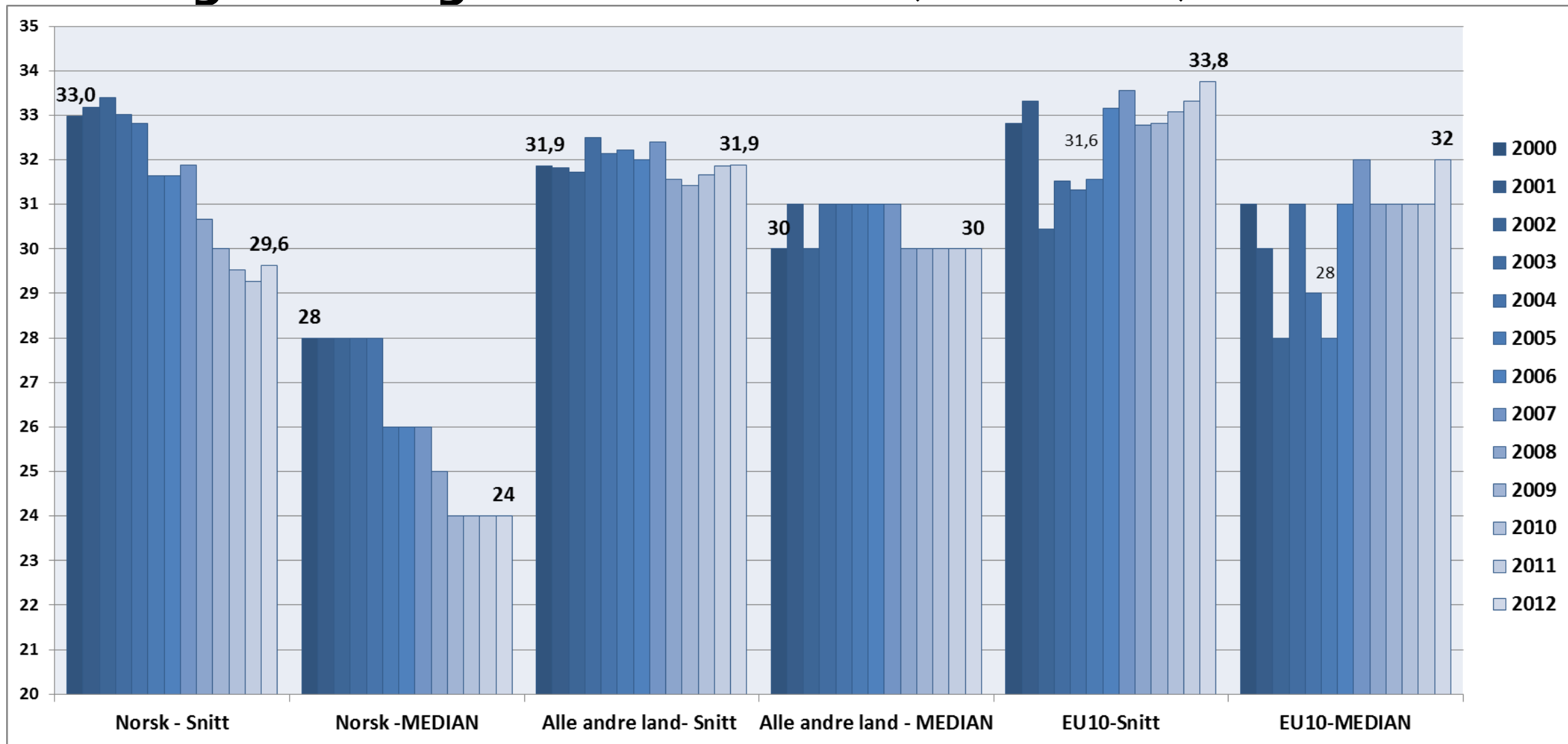

Landbakgrunn for de lavest lønte i privat sektor.(2000-2012)

(kilde: SSB lønnsstatistikk, egne beregninger)

Alder og landbakgrunn for P10erne.(2000-2012)

(Kilde: SSB lønnsstatistikk, egne beregninger)

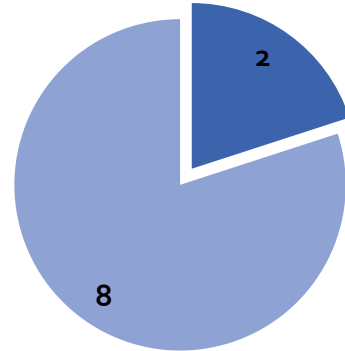
Andre kjennetegn

- **Kvinneandel** blant P10erne går ned. Kvinner utgjør drøyt halvparten, men er fortsatt overrepresentert blant P10erne i privat sektor.
- Drøyt halvparten av P10erne jobber **deltid**. Deltid er overrepresentert blant P10erne.
- Salgs-service- og omsorgsyрке og yrker uten krav til utdanning dominerer blant P10erne.
- **Stadig færre av dem jobber i en virksomhet med tariffavtale. Tre av fire jobbet i en virksomhet uten tariffavtale i 2012, mot fire av ti i 2007.**
- De er sjeldent organisert i et fagforbund
- **Uorganiserte arbeidstakere i uorganiserte bedrifter dominerer.**

Hvor jobber så P10erne?

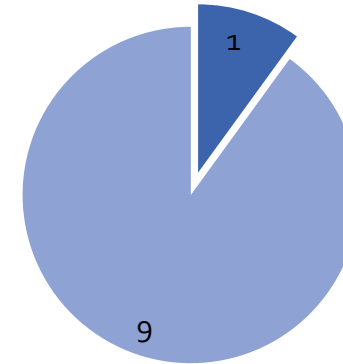
2000

■ Vareproduksjon   ■ Tjenesteproduksjon

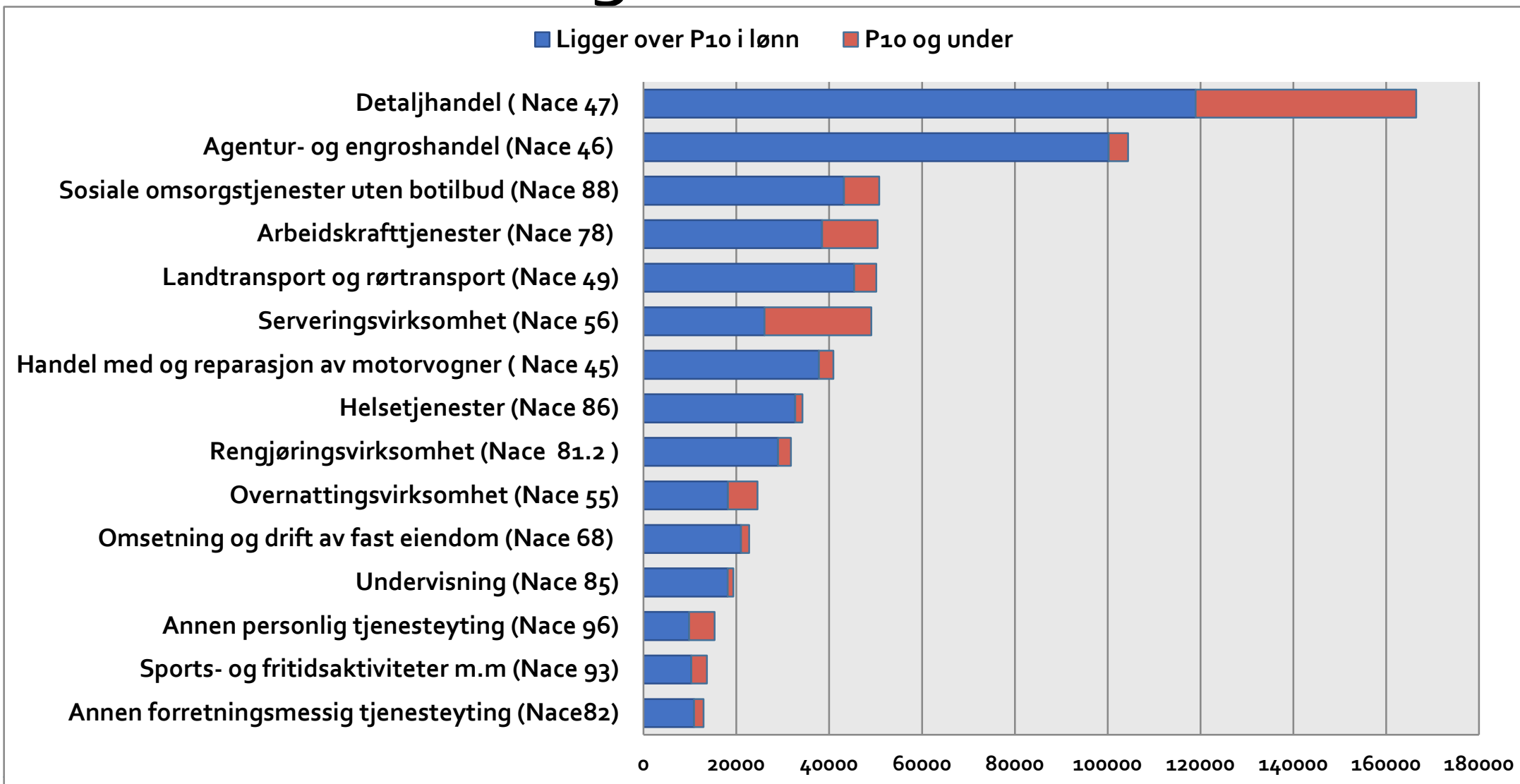

2012

■ Vareproduksjon   ■ Tjenesteproduksjon

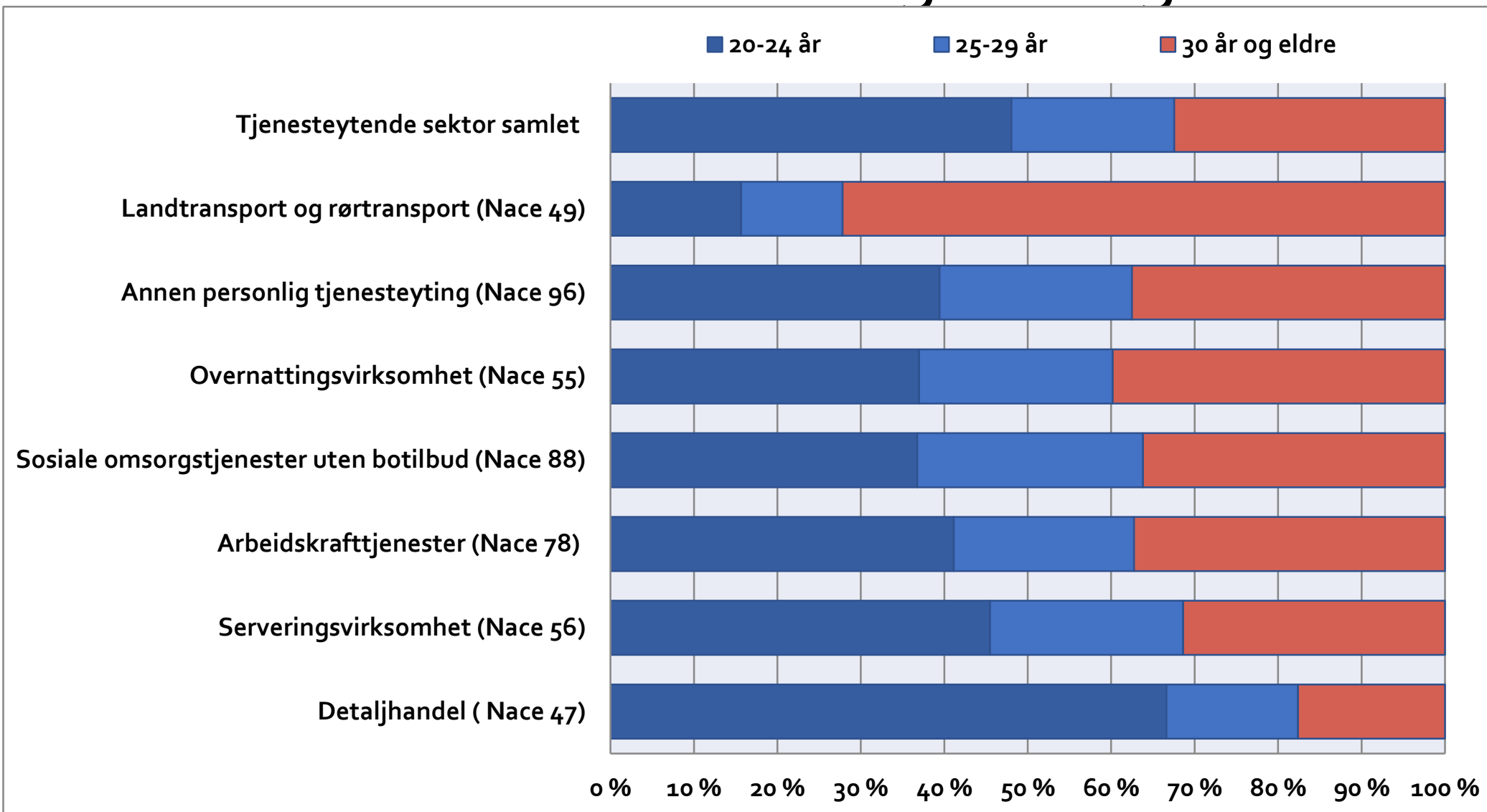

P10 etter næring – 2012

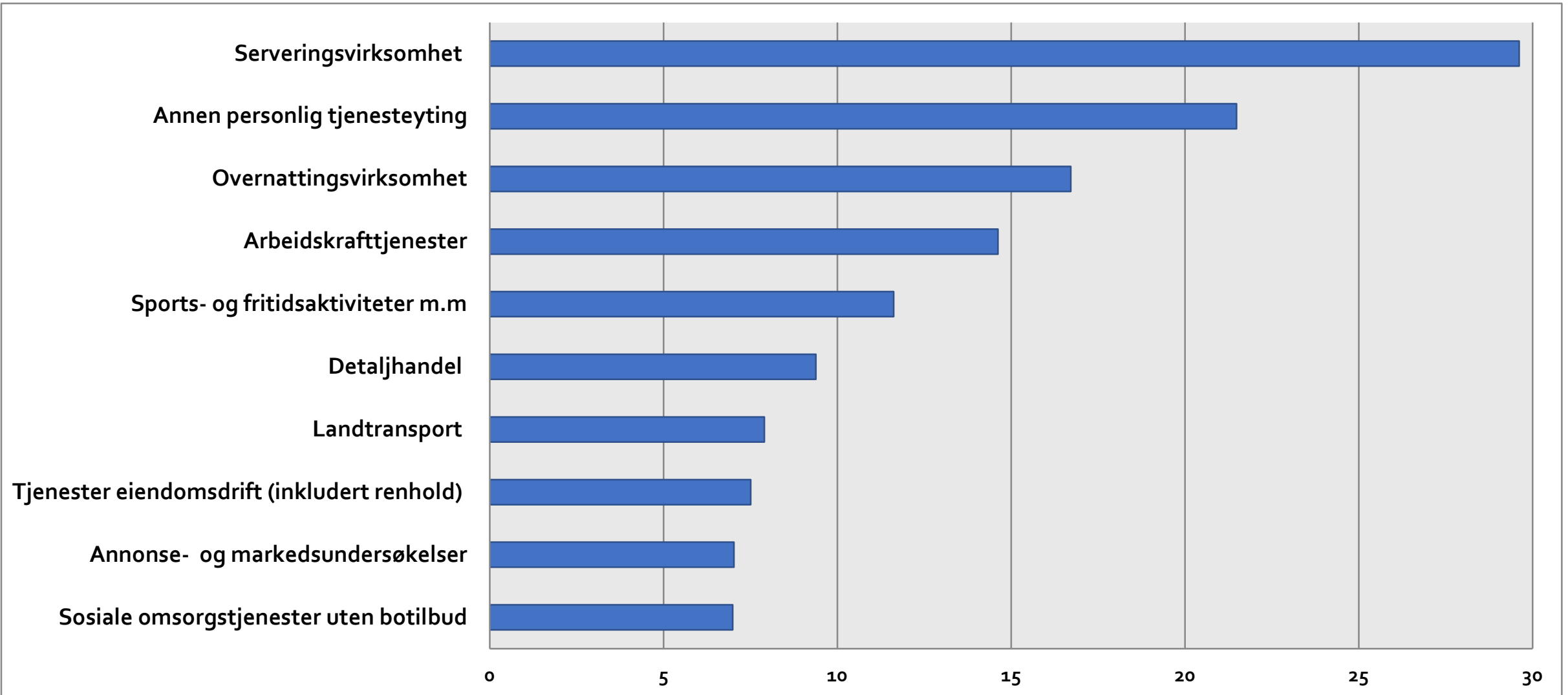
(Kilde: SSB lønnsstatistikk, egne beregninger)

P10erne fordelt etter alder og næring- 2012

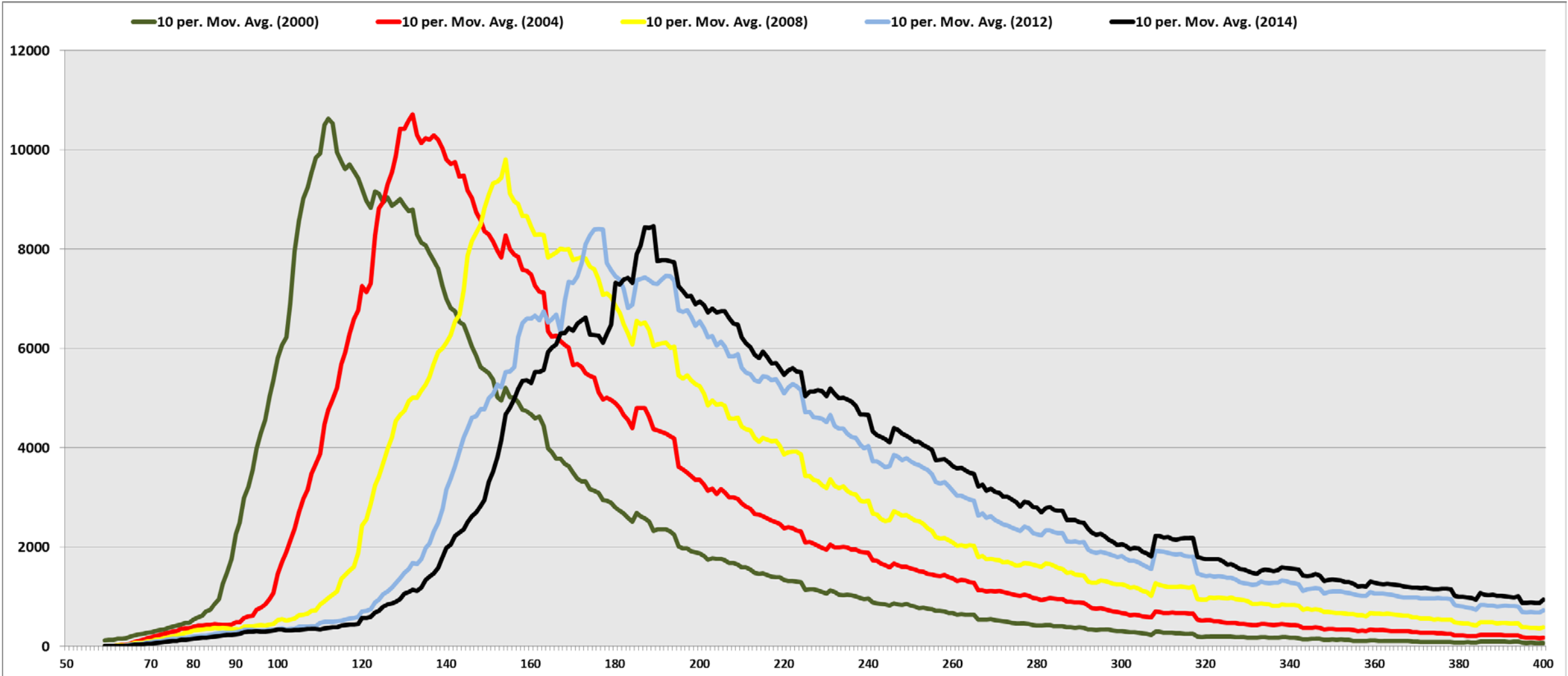
(Kilde: SSB lønnsstatistikk, egne beregninger)

Andel voksne (30 år+) som er P10ere- etter næring. 2012

(Kilde: SSB lønnsstatistikk, egne beregninger)

Hvordan har lønnsfordelingen i tjenesteyting endret seg?

(Kilde: SSB lønnsstatistikk, egne beregninger)

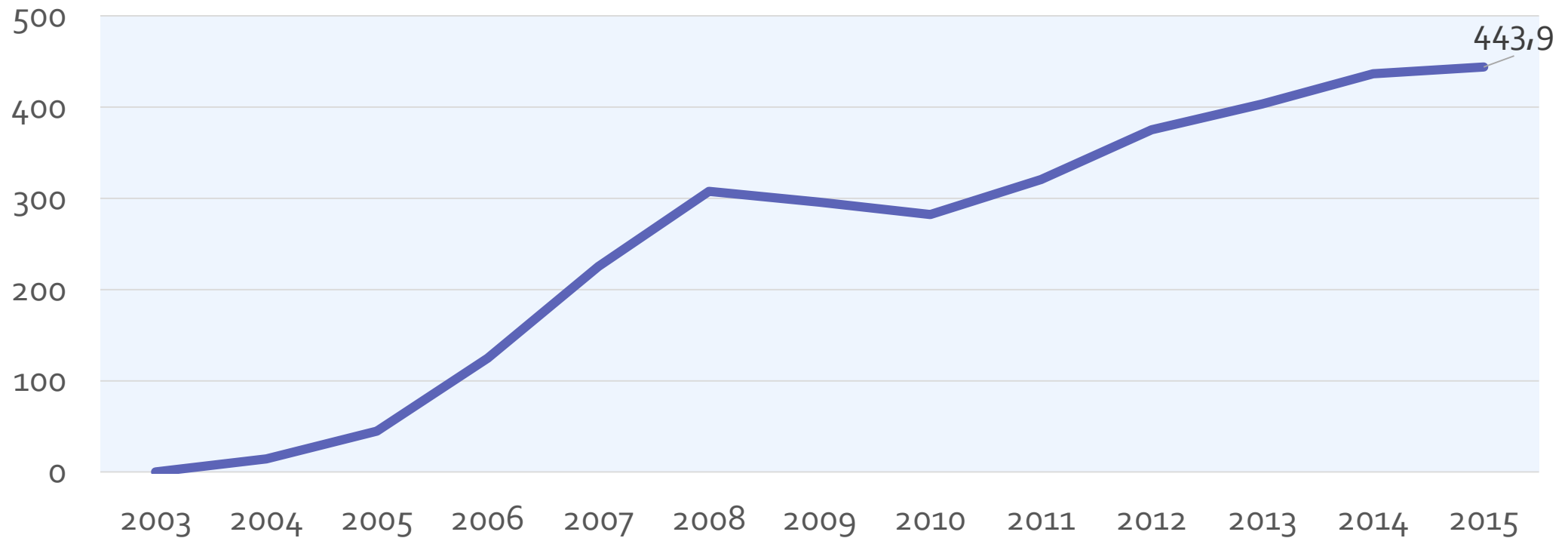
Innvandrerusselsetting og konsekvenser for norske arbeidere

Roger Bjørnstad

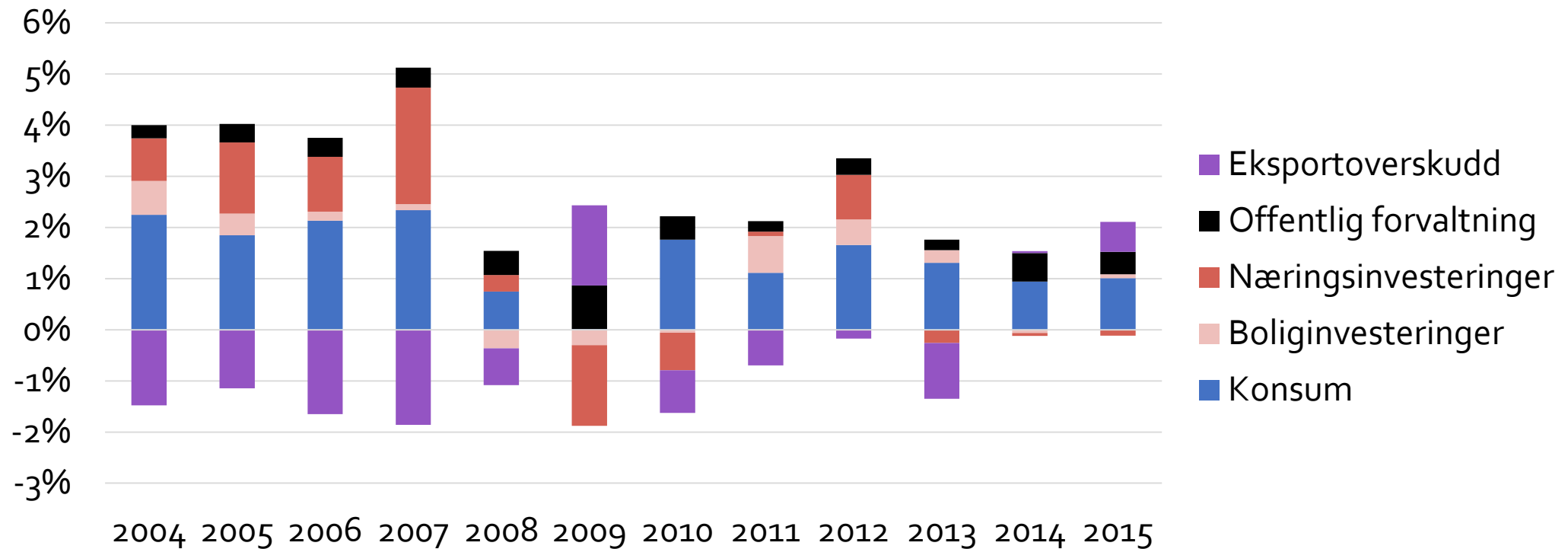
Syssesttungsussuksess – hvordan mulig?

Syssesttatte personer. Lønnstakere og selvstendige (1000 personer)

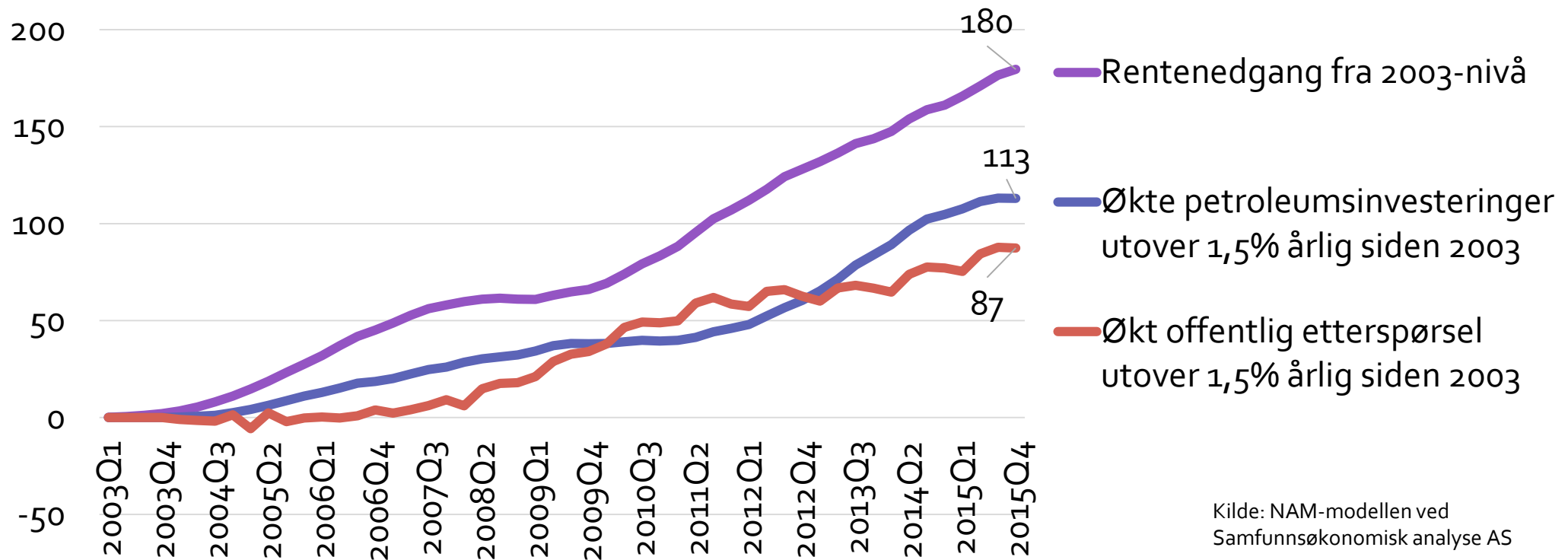
1. Økt etterspørsel i økonomien

Bidraget til samlet etterspørselsvekst i økonomien

Hva har oljeinvesteringer, oljepenger og renten betydd?

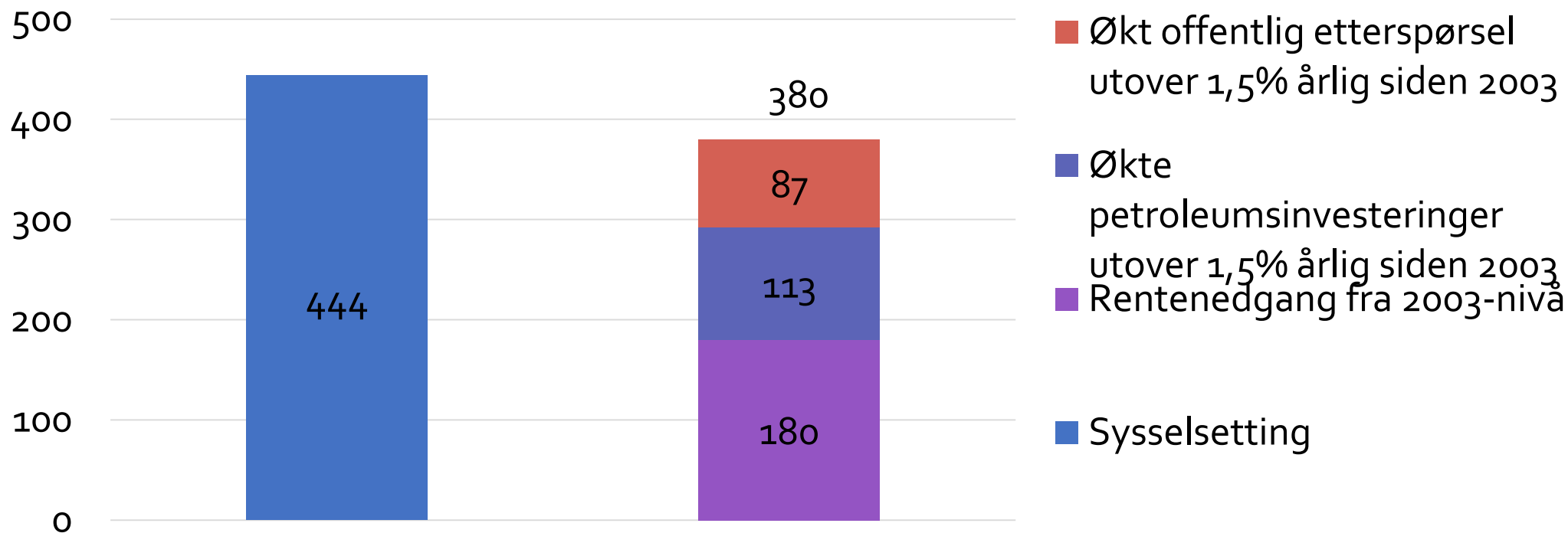
Syssetteffekter i 1000 personer ifølge makromodellen NAM

Kilde: NAM-modellen ved
Samfunnsøkonomisk analyse AS

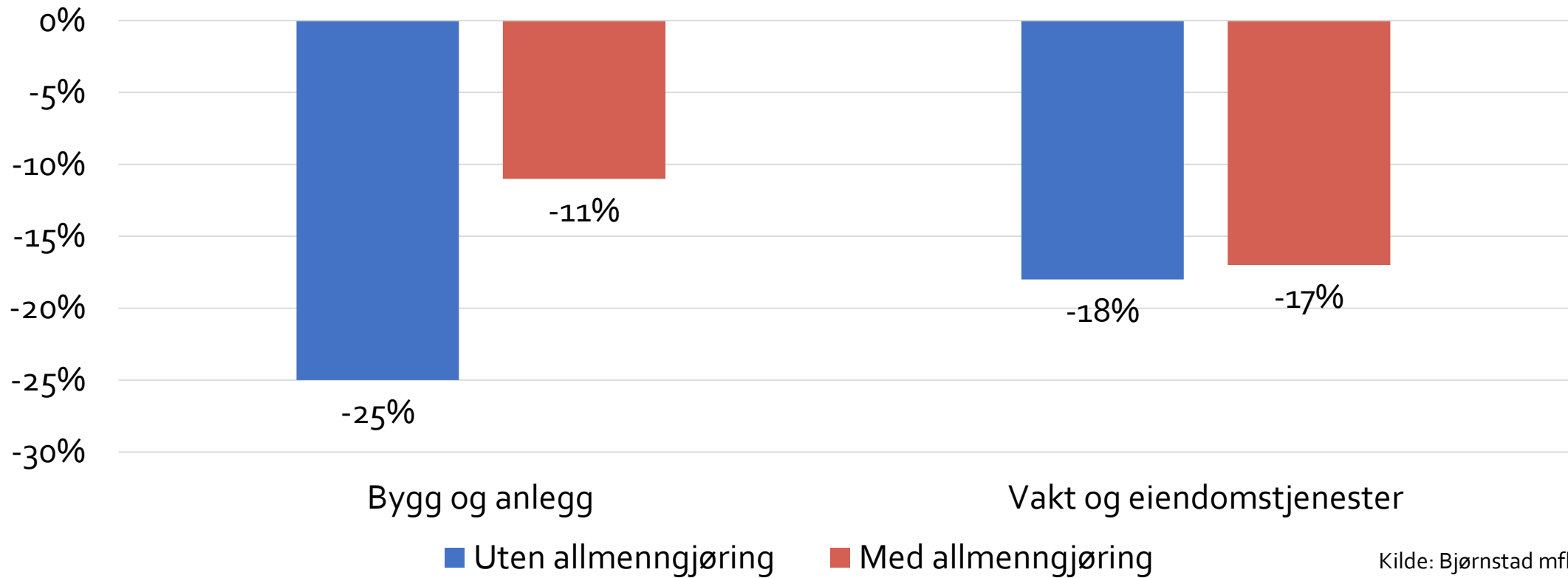
Samlet bidrag fra olje, oljepenger og rente

Diagramtittel

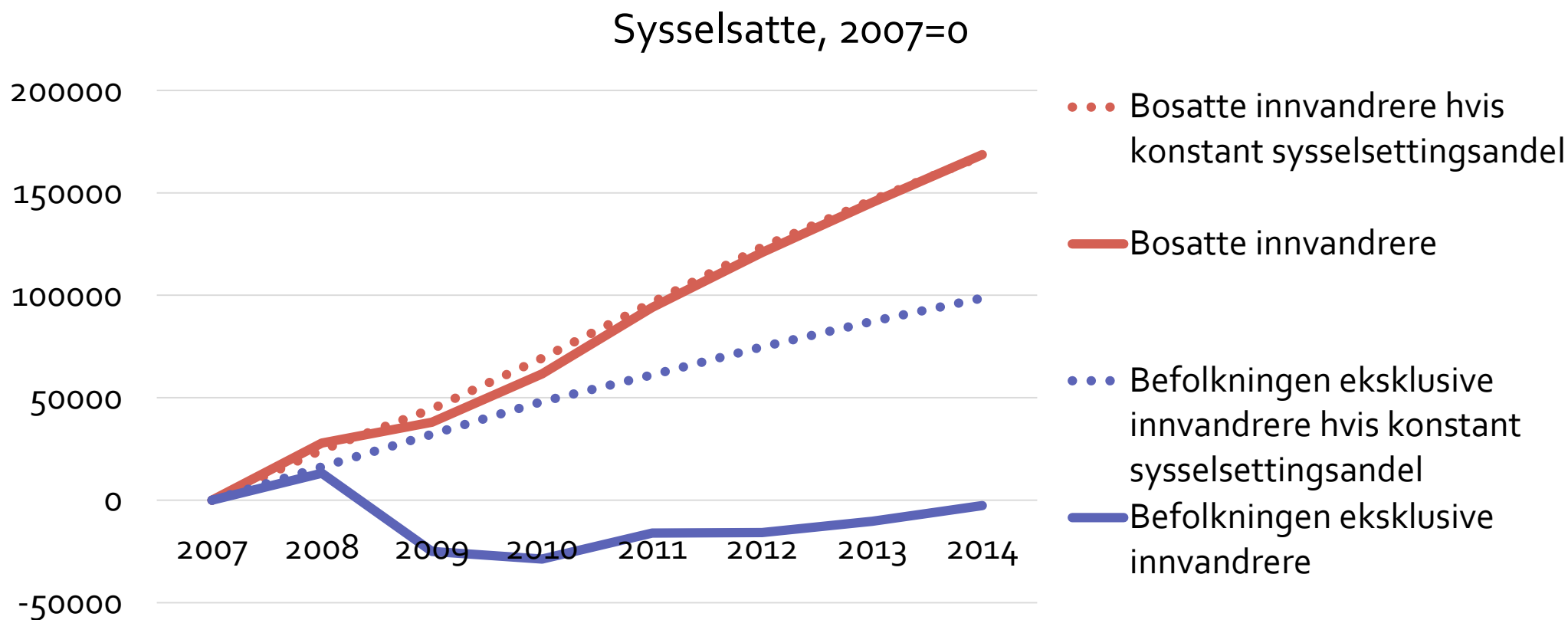
2. Lavere produktivitet

Direkte effekter av innvandringen på produktivitet

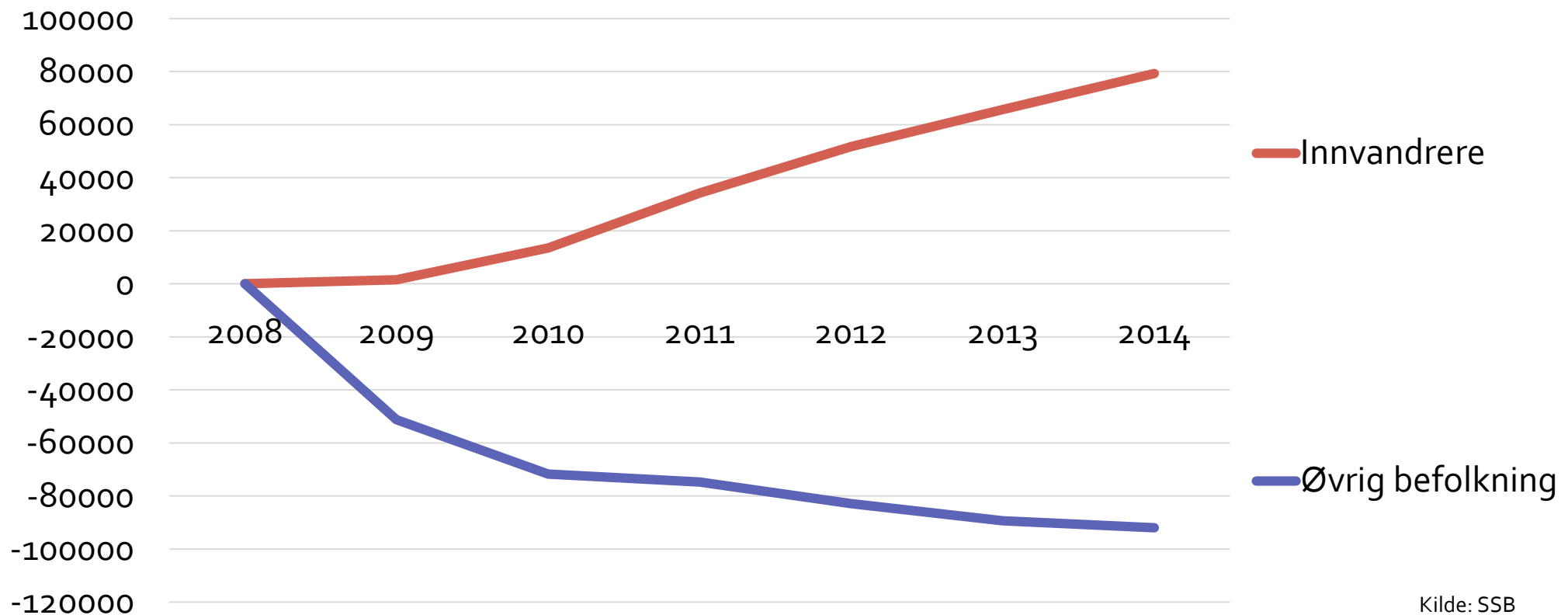

Kilde: Bjørnstad mfl. (2015)

Sterk etterspørsel, men også fortrengeing?

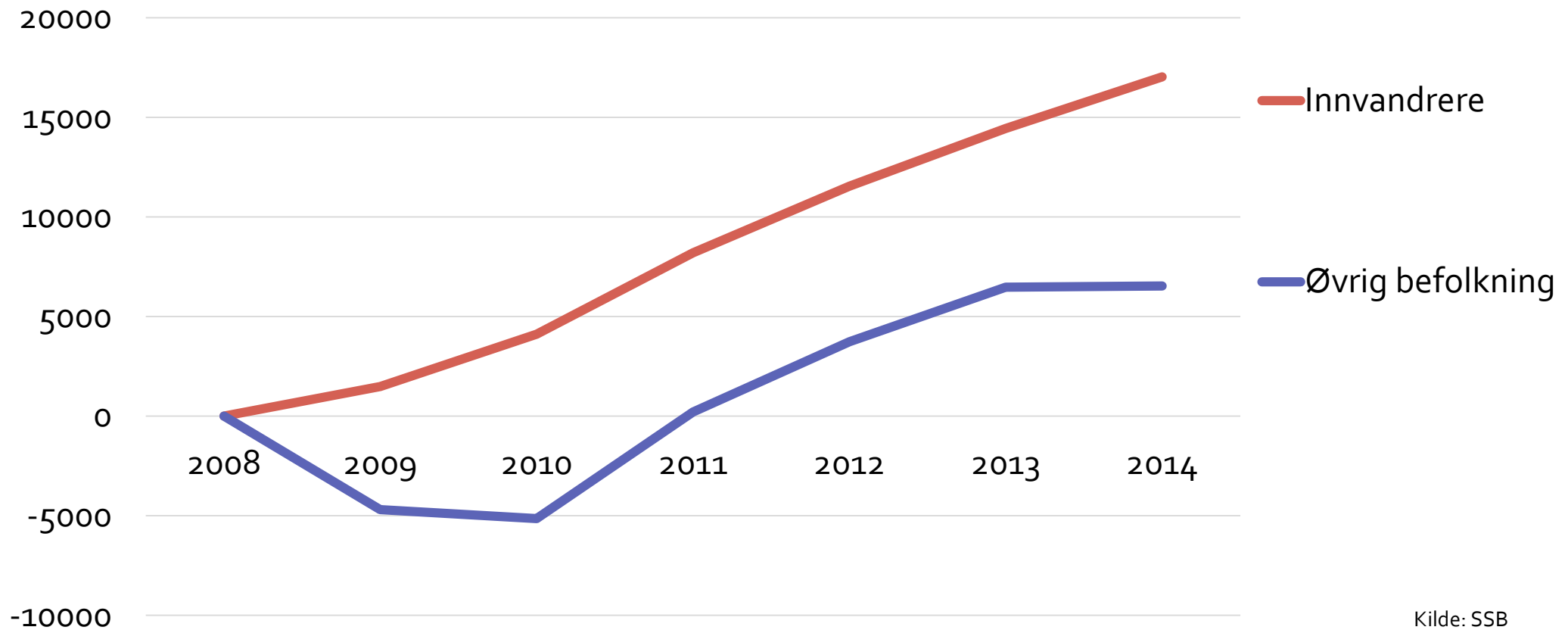
Sysseissetting i industri, bygg og anlegg, varehandel, transport, overnatting, servering, utleie av arbeidskraft og rengjøring. 2008=0

Kilde: SSB

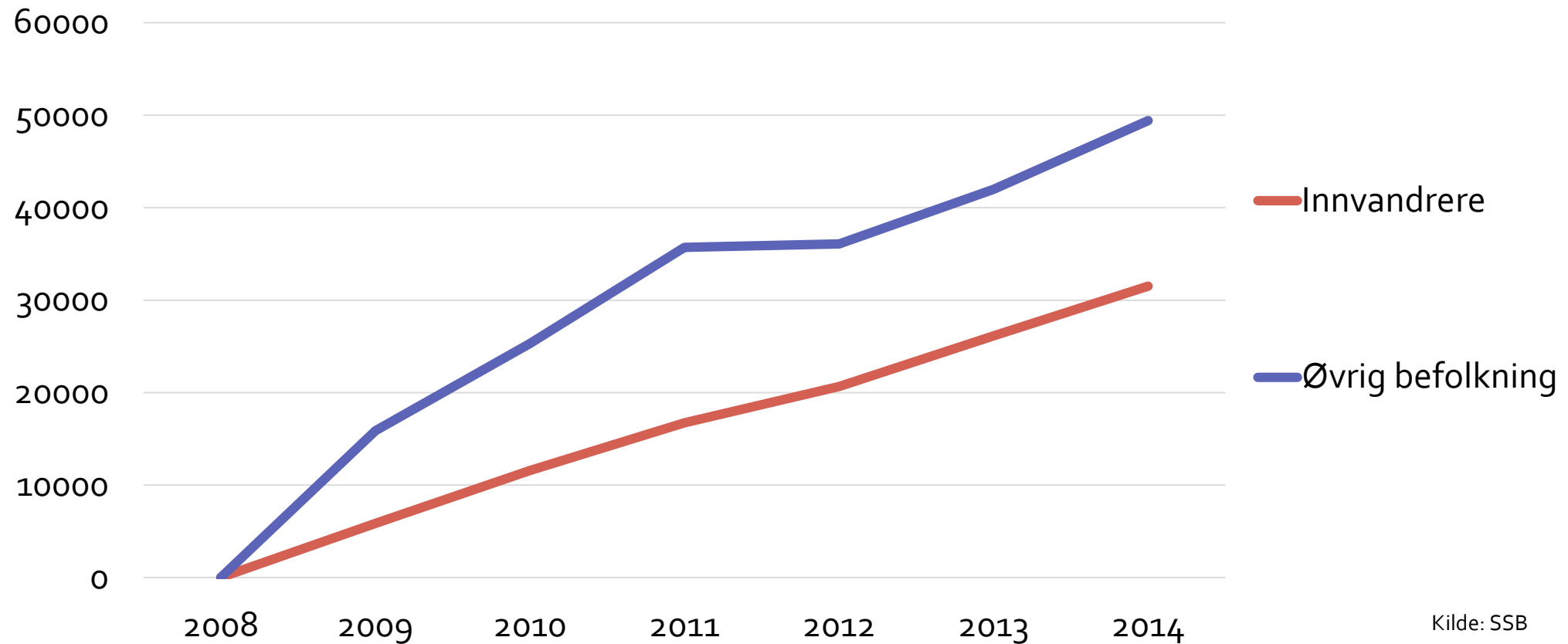

Sysseisseting i forretningsmessig-, finansiell- og teknisk tjenesteyting og informasjonsteknologi. 2008=0

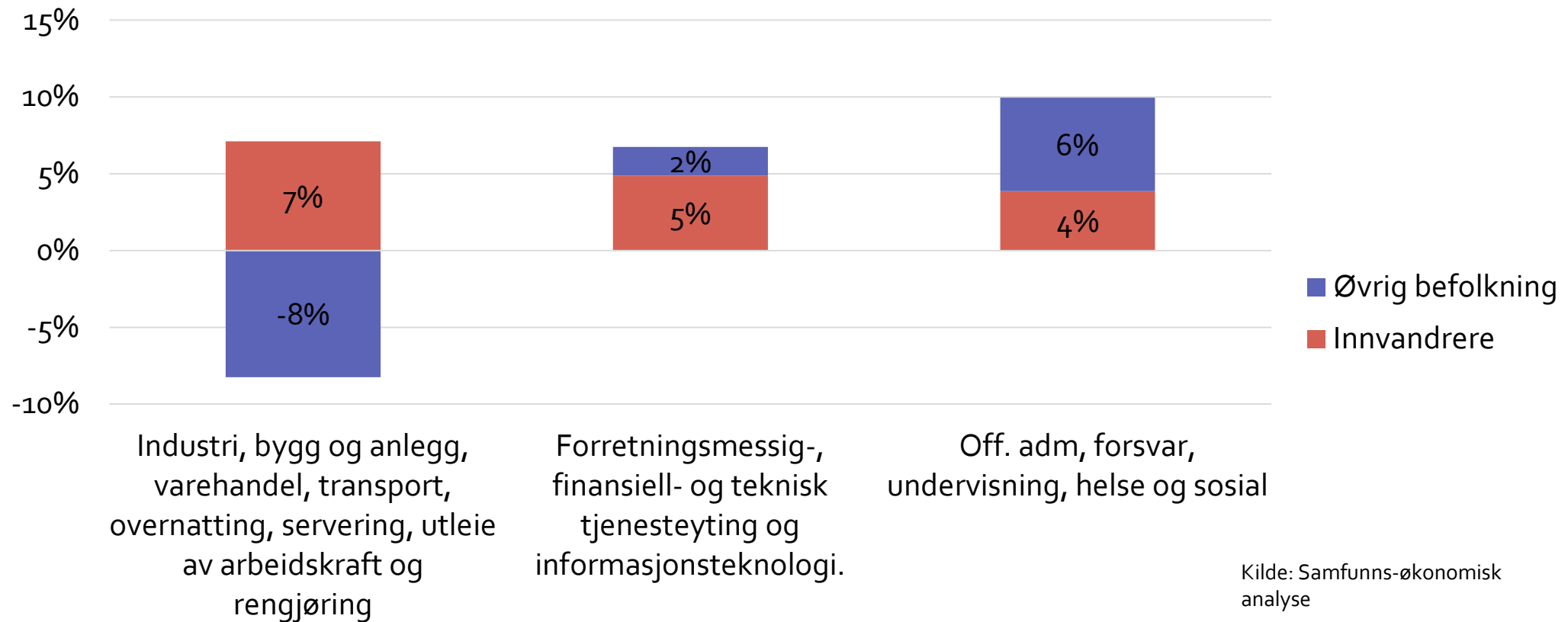
Kilde: SSB

Sysseissetting i Off. adm, forsvar, undervisning, helse og sosial. 2008=0

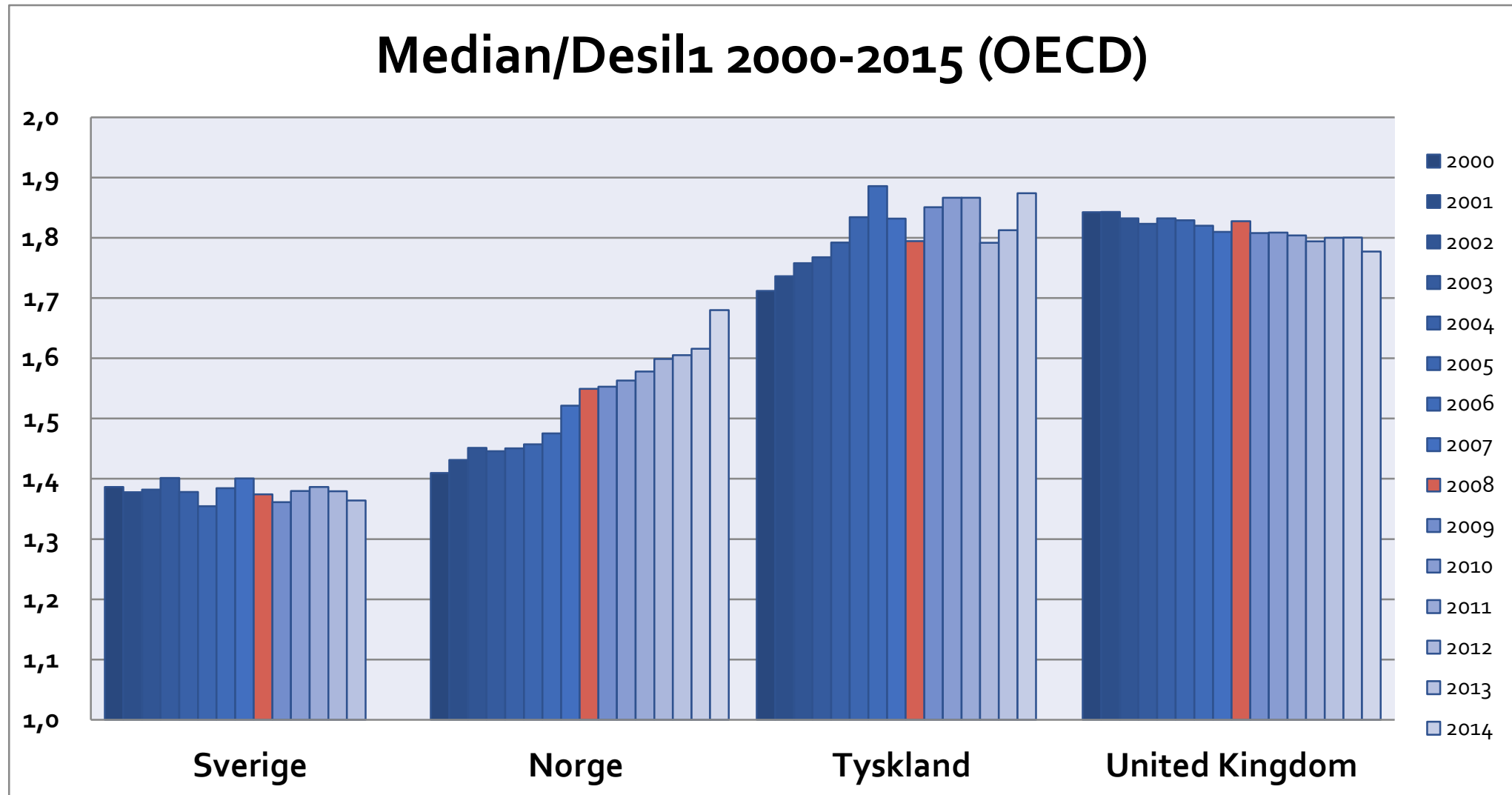
Kilde: SSB

Sysselelsettingsvekst 2008-2014 i prosent av samlet sysselelsetting i 2008

Kilde: Samfunns-økonomisk analyse

Mekanisme: økte lønnsforskjeller i bunn

(Kilde: stats.oecd.org)

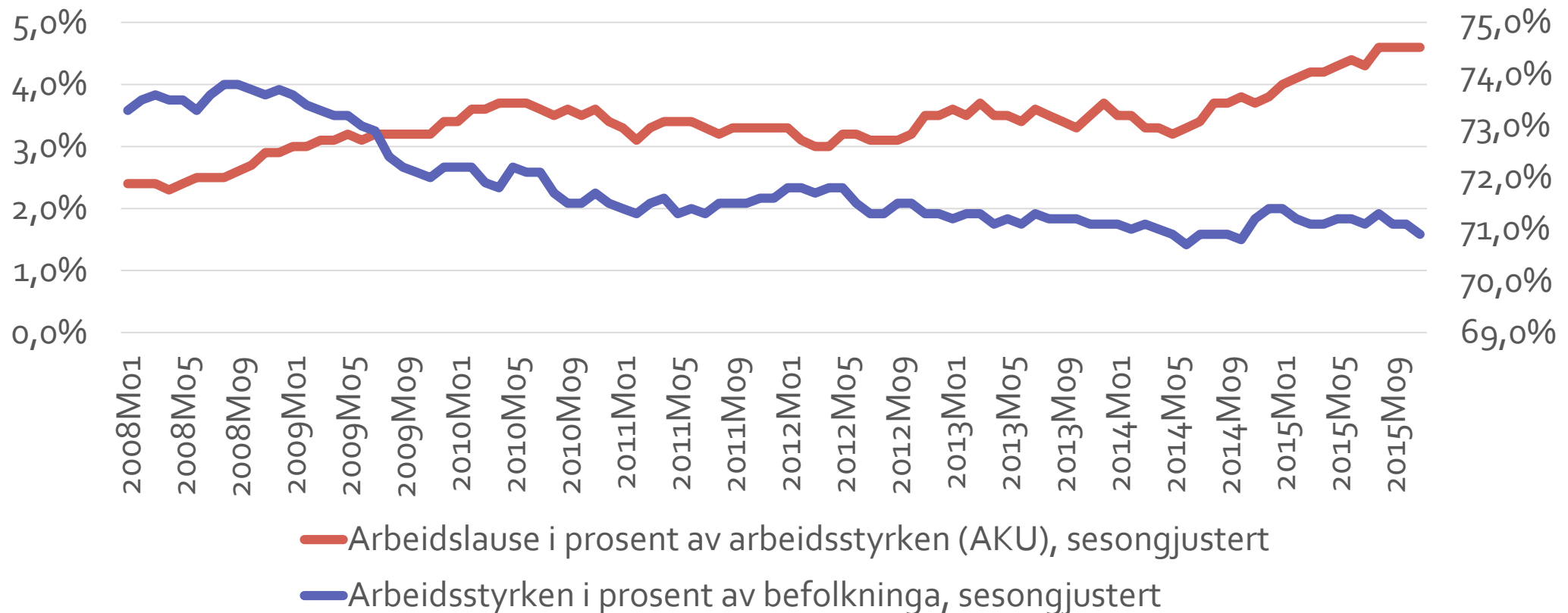
Estimert fortrenging

Landgruppe 1	Norge, Europa (ekskl. EU10, Russland og Eks-Jugoslavia), Nord-Amerika og Oceania
Landgruppe 2	Afrika, Asia, Sør- og Mellom-Amerika, EU10, Russland, Eks-Jugoslavia
Ti «innvandrer næringer»	Industri, bygg og anlegg, varehandel, transport og lager, overnatting og servering, eiendom, teknisk tjenesteyting, forretningsmessig tjenesteyting, undervisning, helse og sosial.

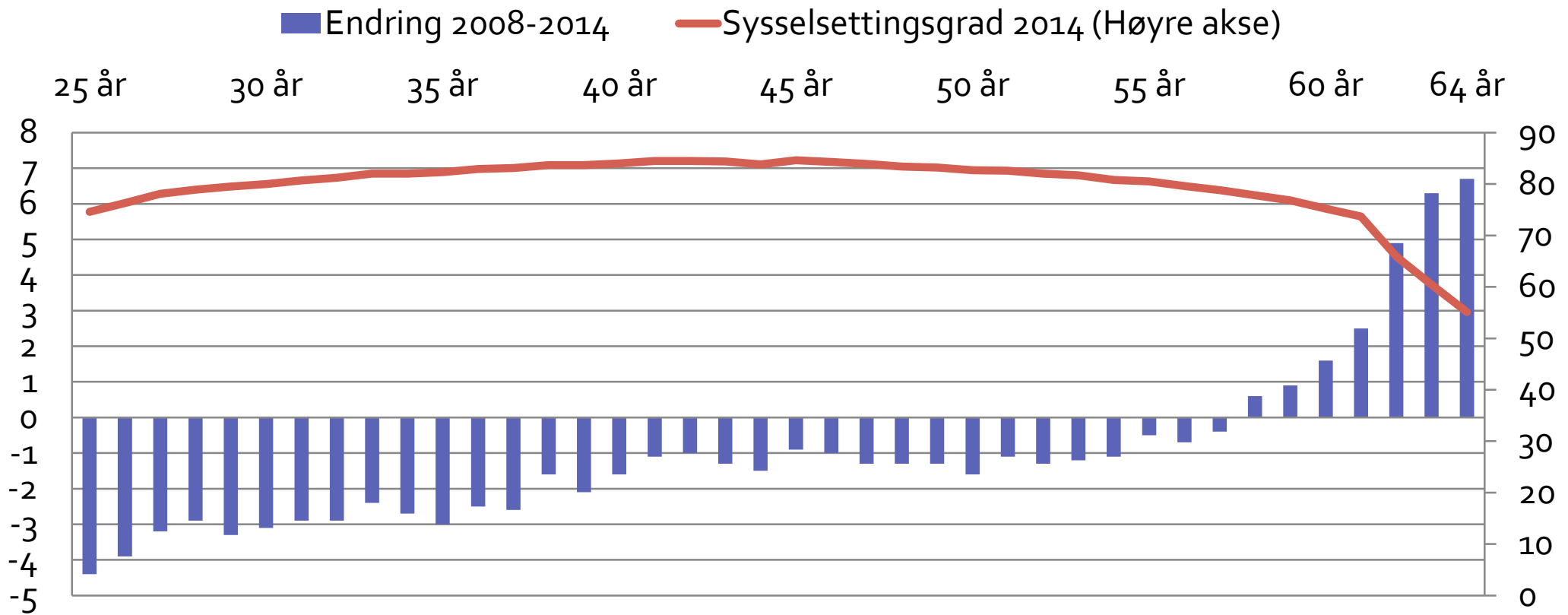
Næring	Timelønn landgruppe 2 i % av øvrige, gj. snitt 2003-2012	Substitusjonselastisitet	Sysselsatte landgruppe 2 i % av øvrige i 2012	Estimert fortrenging
«Innvandrer næringer»	84,5%	-0,346***	9,7%	6,0%
Bygg og anlegg	81,2%	-2,418**	8,4%	57,8%
Varehandel	85,3%	-1,117***	5,1%	21,3%
Overnatting og servering	87,7%	-0,929***	24,7%	21,5%

Hva skjer med de som fortrenghes?

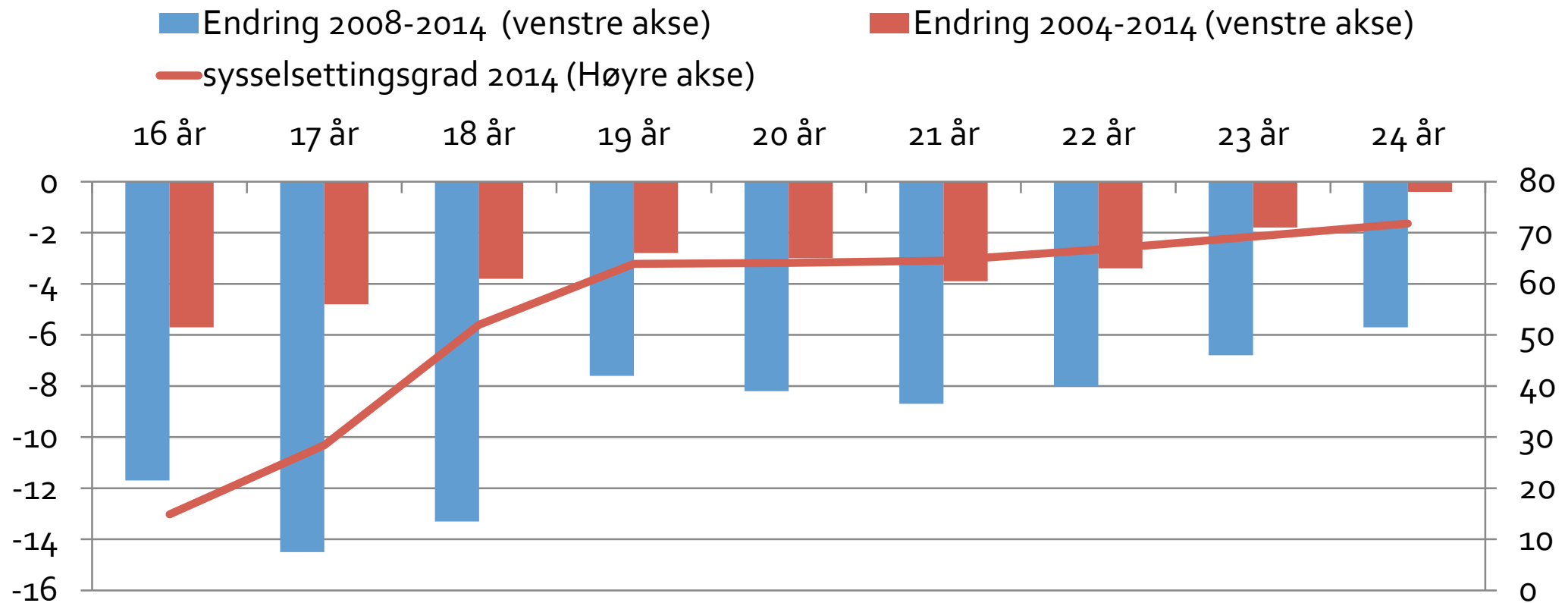
Økt arbeidsledighet og redusert yrkesdeltakelse

Hva har skjedd med de som er fortrenget?

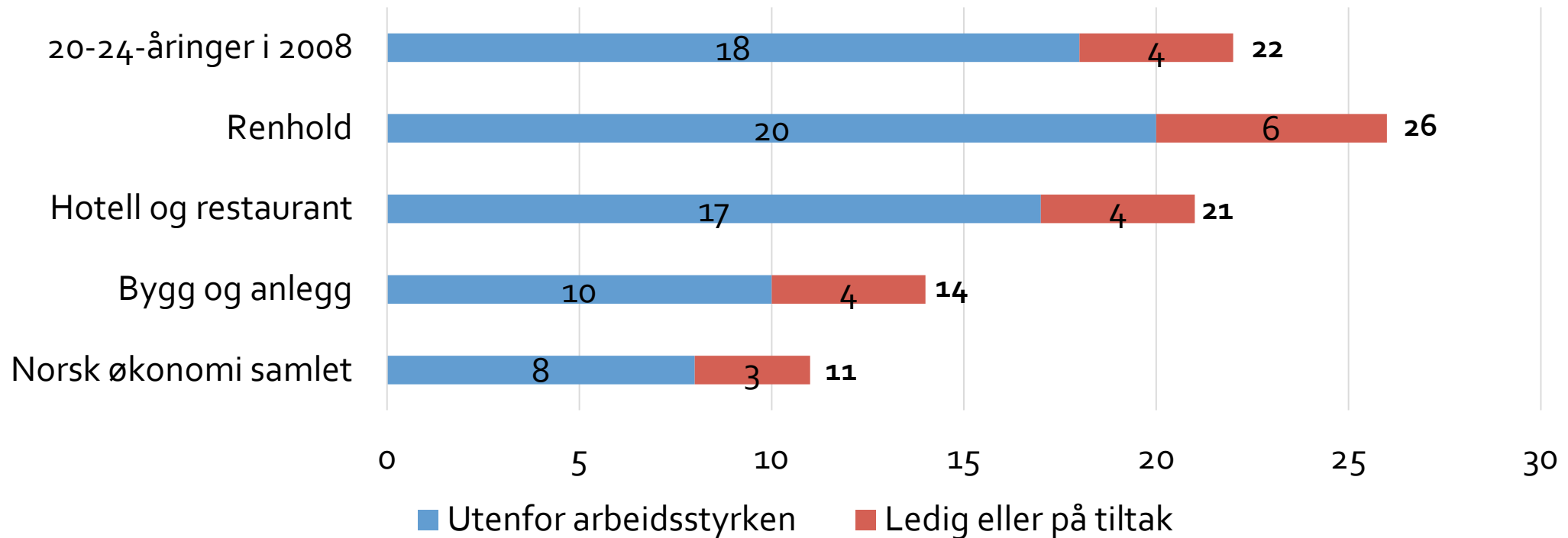
Hva har skjedd med de som er fortrent?

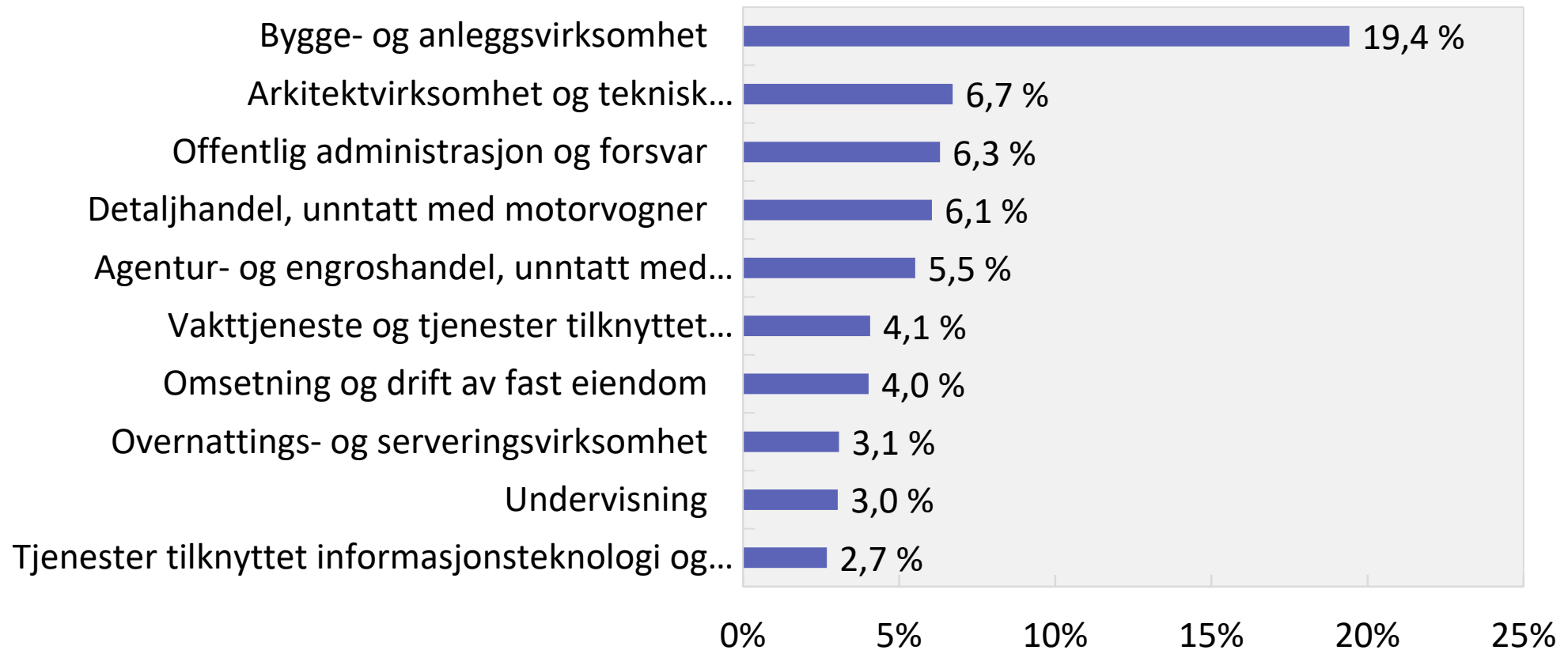

Hva har skjedd med de som er fortrent?

Arbeidsmarkedsstatus i 2012 for sysselsatte i 2008 i %. 25-64-åringer

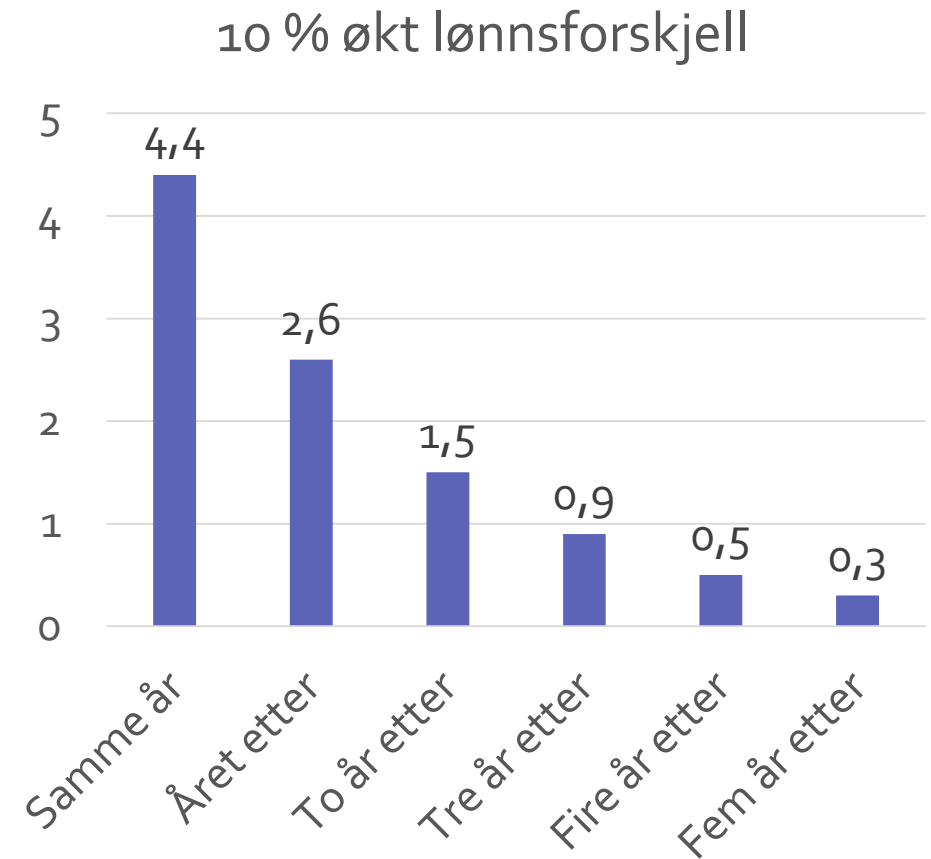

Hva med bruk av innleie?

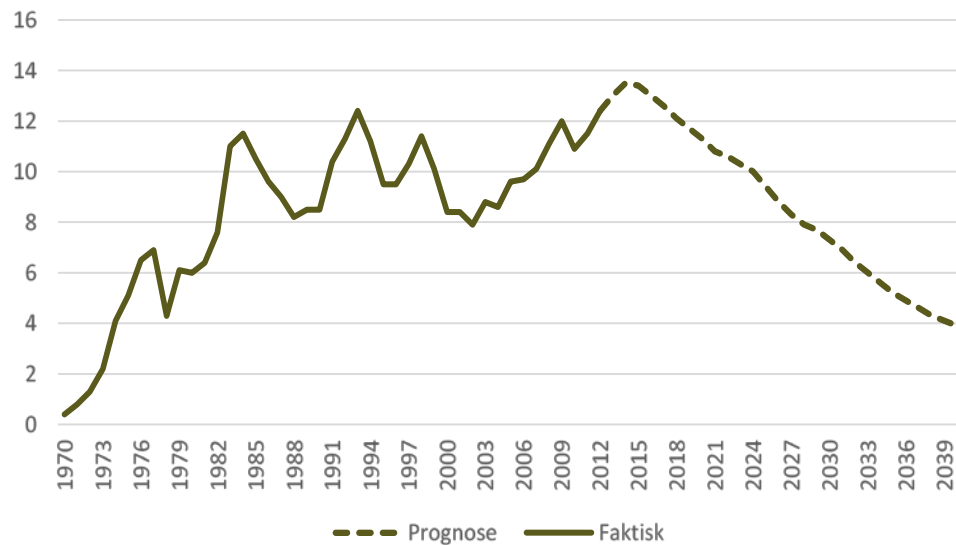
Kun funnet kortsiktig fortrengeing fra innleie

- Ingen varig fortrengeing fra lavere lønn til innleide for hverken arbeidstakere fra landgruppe 1 eller 2
- Men relativt sterk kortsiktseffekt:
  - 10 prosent økt lønnsforskjell i favør av direkte sysselsatte øker antall innleide med 4,4 prosent samme år, 2,6 prosent året etter og 1,5 prosent to år etter.

Neppe samme etterspørsel framover

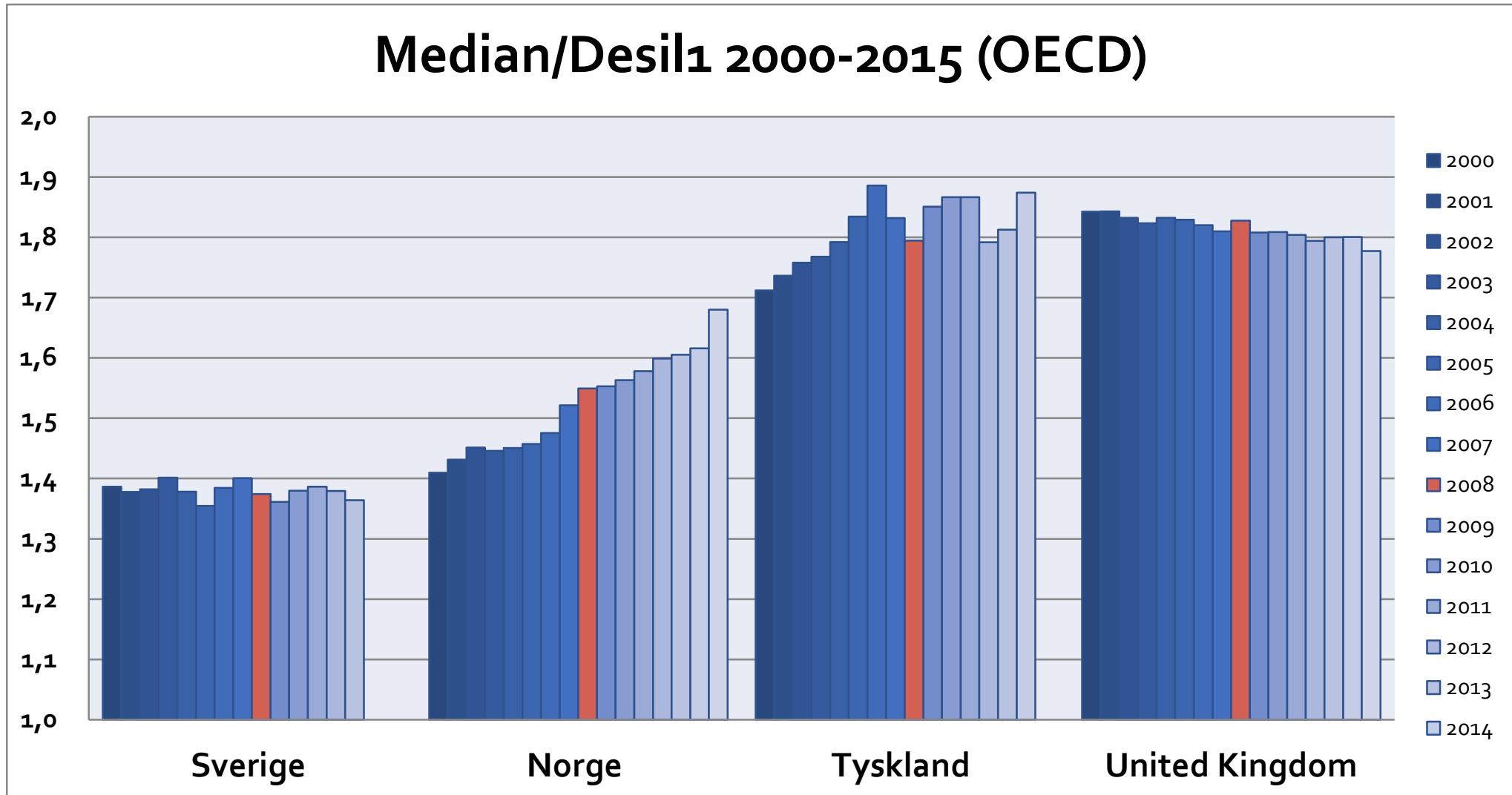
Etterspørsel fra petroleumsvirksomheten.
Prosent av BNP for Fastlands-Norge

Kilde: Cappelen, Eika og Prestmo (2013)

- Effektene vi har sett har kommet i en periode med sterk etterspørselsvekst
  - Fortrengingen har vært moderat
- Framover snur dette
  - Lavere etterspørsel fra petroleum
  - Veksten i oljepengebruk må avta
  - Videre rentenedgang er umulig
- Dersom innvandringen fortsetter, blir fortrengingen sterkere
- Behov for forsterkede tiltak mot sosial dumping

Tysk og engelsk nivå om noen år?

(Kilde: stats.oecd.org)

Takk for oss!

---

www.lonnsdannelse.no